

Araştırma Makalesi / Research Article

MODERN ÇİN EDEBİYATININ ÖNCÜLERİNDEN LU XUN'ÜN “İLAÇ” ADLI ESERİNİN YORUMLANMASI

Nurcan KALKIR¹

Öz

Bu çalışmada, modern edebiyatın öncülerinden Lu Xun'un "İlaç" adlı eseri incelenmiştir. Nisan 1919'da yazılan, Mayıs ayında Yeni Gençlik Dergisi'nin 6. Sayısında yayımlanan öykü, o dönemde kaleme alınan pek çok eser gibi dönemin toplumsal yapısını yansıtmaya açıktır. Nitekim Qing Hanedanlığı'nın yıkılmasından sonraki siyasi sürecin sonunda emperyalizm ve feodalizm karşıtı bir hareket olan 4 Mayıs Hareketi aynı dönemde gerçekleşmiştir. Modern Çin edebiyatının başlangıcı olarak kabul edilen bu dönemde pek çok toplumsal konu yeniliğe açılmıştır. Bunlardan en önemlisi, Çin'de ulusal bilinç ve karakterin yeniden oluşturulması için adımlar atılmış olmasıdır. Ayrıca edebiyat alanında da yenilikler yapılmış, gündelik dil klasik dilin yerini almış, dilde sadeleşme hareketlerinin temeli atılmıştır. Çalışmada, Lu Xun'un sade bir dil ile yazılmış olan "İlaç" adlı öyküsü, Çince aslından Türkçeye çevrilmiş ve yazarın bu eseri ile vurgulamak istedikleri analiz edilmeye çalışılmıştır. Yaşamı boyunca geleneksel kültürün ülkenin gelişmemesindeki en önemli engel olduğu fikrine sahip olan Lu Xun'un bu öyküde, feodalizmi, batıl inançları, gelenekselciliği eleştirdiği ve reform mücadelesinden umutlu olduğu anlaşılmaktadır. Gelenek ve yenilik çatışmasını anlamak için öyküdeki tasvirler, semboller dikkatle incelenmiş, tarihsel arka plan ışığında doğru bir şekilde yorumlanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Lu Xun, İlaç, Çin edebiyatı, Reform

INTERPRETATION OF THE WORK “MEDICINE” BY LU XUN - ONE OF THE PIONEERS OF CHINESE LITERATURE

Abstract

This study analyses the work "Medicine" by Lu Xun - one of the pioneers of modern Chinese literature. Written in April 1919 and published in the 6th issue of "New Youth" Magazine in May, the story has extreme importance in regard to its reflection of the social structure of that period. Considered the beginning of modern Chinese literature, this period is characterized with opening of many social issues for novelties. Steps were made for reformation of the Chinese national consciousness and character. Innovations were implemented in the field of literature, where the classical language was replaced by daily Chinese and movements for simplification of the language emerged. Within this study, the story "Medicine" by Lu Xun has been translated into Turkish and an analysis of issues emphasized by the writer has been presented by the author. Defending the idea of abandoning the traditional culture, he criticizes in the mentioned story feudalism, superstitions and traditionalism, expressing his hope for the reformist movement. For understanding the confrontation between the traditions and innovation, descriptions and symbols in the story have been analyzed attentively and efforts were made for its proper interpretation in the light of historical background.

Keywords: Lu Xun, Medicine, Chinese literature, Reform

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Çin Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı,
ORCID 0000-0002-2325-384X, nurcankalkir@gmail.com

Başvuru Tarihi (Received): 15.05.2020 **Kabul Tarihi** (Accepted): 27.01.2021

Giriş

Modern Çin edebiyatının en önemli temsilcilerinden biri olan Lu Xun²'ün "İlaç"³ isimli eseri, hızlı bir toplumsal dönüşüm içinden geçen ve I. Dünya Savaşı'nın yaralarını sarmaya çalışan Çin toplumunun bunalımını anlatmaktadır. Bu bunalım, Çin'in tekrar ayağa kalkmak için izleyeceği yolu da belirleyecektir. 4 Mayıs Hareketi, ülkenin içinde bulunduğu duruma bir tepki olarak doğmuş ve Çin'in modernleşme hareketlerinde bir milat olmuştur. Söz konusu milat Çin edebiyatı için de geçerlidir. Eser, söz konusu çatışmayı iki gencin kaderi üzerinden anlatır. Hikâyenin sembolik kahramanlarından olan Yu, dönemin önemli toplumsal hareketinin aktörlerinden biri olma potansiyeli taşıyan ve idam edilen bir gençtir. Diğeri ise tüberküloz hastalığına yakalanmış, insan kanına batırılmış ekmek ile iyileşmesi beklenen fakat bu çabanın sonuç vermemesi sonucu hayatını kaybeden Xiao Zhuan'dır.

O dönemde yaşanan sosyal bunalımın belki de en önemli unsurunu gelenekle modernin çatışması oluşturmaktadır. Eserde, gelenekle yeniliğin çatışmasının sembolik bir şekilde anlatıldığı görülmektedir. Bu çalışma Lu Xun'un "İlaç" adlı eserinde yer alan olayların, kahramanların ve betimlemelerin gelenek-yenilik çatışması açısından temsil ettiği anlamları yorumlama çabasını ihtiva etmektedir. Böylece bu hikâye analizi üzerinden Çin'in yirminci yüzyıl başlarındaki sosyal süreçlerini anlama amacı taşımaktadır. Moran, bir eseri anlayıp değerlendirebilmek için okurun o çağa dönebilmesi, yazarın amaçlarını anlayabilmesi gerektiğini belirtmektedir (2001: 78). Dolayısıyla eseri anlayabilmek için dönem hakkında bilgi sahibi olmak gerektiği gibi, eserlerin okunması da döneme ışık tutabilmektedir. Bu durum, tarih ve edebiyatın birbirinden ayrı düşünülmemeyeceğinin göstergesidir.

Bu amaçla çalışmada öncelikle 4 Mayıs Hareketi ve o dönemde Çin'in içinde bulunduğu durum kısaca tasvir edilecek, eserin yazarı olan Lu Xun'un hayatı, hedefleri ve edebi kişiliği hakkında bilgi verilecektir. Ardından bu bilgiler ve tarihsel arka plan ışığında eserdeki olaylar, kahramanlar ve sembollerin analizi yapılacaktır.

1. Dört Mayıs Hareketi (五四运动)

19. yy. ve sonrasında, diğer ülkelerde olduğu gibi, Çin'de de tarihe damga vuran, hem siyasal hem de toplumsal açıdan Çin'in yönetim ideolojisi üzerinde değişimlere yol açan, Çin'in geleceğini belirleyen pek çok gelişme yaşanmıştır. Bu dönemde Çin, emperyalist güçlerle yaşanan anlaşmazlıklar sonucunda, Avrupa'dan teknolojik olarak geri kalmasıyla birlikte girdiği pek çok çatışmadan mağlup olarak ayrılmış ve neredeyse yarı sömürge konumuna düşmüştür. Özellikle İngilizlerin "afyon" denen silahı Çin'e sokmalarıyla başlayan aşağılanma asrı, Cumhuriyet ilan edilene dek devam etmiştir. Bastırılmayan isyanlar, hızla artan nüfus ve yaşanan devrimci faaliyetlerle birlikte Çin, "Asya'nın hasta adamı" olarak anılmaya başlamıştır (Yolaç, 2016: 194). 1911 yılında Çin Cumhuriyeti kurulduktan sonra da Çin, modernleşmenin getirdiği bir gelişim sürecine girememiştir (Liu, 2016: 1). Dönemin siyasal arka planında yaşanan gelişmeler, 1919 yılında emperyalizm ve Çin'in feodal geçmişinden kalan geleneksel yapıya karşı gelişen 4 Mayıs Hareketi'ne zemin hazırlayarak, pek çok toplumsal konunun yeniliğe açılmasına olanak sağlamıştır.

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından, barış antlaşmasının şartlarını belirlemek amacıyla Paris'te bir konferans düzenlenmiştir. Konferansta o dönem Almanların Shandong üzerindeki ayrıcalıklarının Japonlara devredilmesi yönünde alınan karar, Çin'de yayılmış, haberleri duyan öğrenciler, ilanlar dağıtarak bu gizli görüşmeyi ve anlaşmayı protesto etmek için organizasyon

² 鲁迅 : Lü Xùn (25 Eylül 1881-19 Ekim 1936)

³ 药: Yào

planlamışlardır. 4 Mayıs 1919 tarihinde, çeşitli üniversitelerden binlerce öğrenci, Çin’in Japonya’nın taleplerini kabul etmesini ve Shandong’un Japonlara devredilmesini protesto etmek için Tian’anmen Meydanı’nda toplanmıştır. Öğrencilerin başlattığı bu eylemler, gitgide büyüyen toplumun tüm kesimine yayılmış, emperyalizm ve feodalizm karşıtı bir hareket olarak tarihe geçmiştir. Afyon Savaşı (1840) ile başlayan, sonrasında emperyalist güçlerin Çin üzerinde kurduğu baskılarla hükümetin gücünü kaybettiği olaylar zinciri ve Çin halkının hükümete olan güveninin sarsılması sonucu patlak veren bu hareket, artık yenilik isteyenlerin yer aldığı, yeni demokratik sürece zemin hazırlamıştır.

Ünal Chiang (2017) bu süreçle ilgili şu şekilde bilgi vermiştir:

Çin’de “4 Mayıs Hareketi” olarak adlandırılan bu dönem, modern Çin edebiyatının da başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Modernleşme hareketi sırasında, geleneksel Çin kültürünü ve eski kültüre temel oluşturan Konfüçyüsçü düşünceleri eleştiren genç yazarlar, edebiyatın yazı dilini sadeleştirmişler ve böylece yenileşme sürecinde en büyük adımı atmışlardır. Buna göre; klasik edebiyatın yazı dili olan “wenyan”den (文言), günlük konuşma dili olan “baihua”ya (白話) geçiş yapılmış ve edebiyat yalnızca soylu ve aydın kesimin anlayabileceği eserler veren bir alan olmaktan sıyrılarak halka ulaştırılmıştır. (s. 42)

Kırılan eserin “giriş” bölümünde (2016) dönemle ilgili şu bilgileri kaydetmiştir.

Bu hususta Hu Shi (胡適) birkaç ilke belirlemiştir. Bunlar, somut içerikli anlatımın benimsenmesi, kadim bilgilerden örneklere başvurulmaması, anlatımın mantıksal kurallara bağlanması, klasik eserlerden yararlanılmaması, atasözleri ve deyimleşmiş eski ifadeler yerine açık anlatımın benimsenmesi gibi yazının şeklinden öte içeriğiyle ilgili konuları içermektedir. Bu ilkeler çerçevesinde 20. Yüzyılın başından başlayarak 1949’daki Çin Devrimi’ne gelene kadar Çin entellektüelleri, geleneksel düşünce biçimlerinden koparak, Batılı düşünme alışkanlıklarıyla düşünmeye başlamış, siyasi bakımdan içinde bulunulan durumun sebep olduğu dağılma sürecinde, Çin kendi kültürünü ve daha da önemlisi dilini yeniden tanımlamak zorunda kalmıştır. Dört Mayıs Hareketi’nden sonra Çin dili, eski, kısa ve mecazi anlatım alışkanlıklarından sıyrılmış ve akılcı bir zemine taşınmıştır. (s. 2-4)

Bu dönemde edebiyatta yenileşme hareketine öncülük eden isimlerden biri de Lu Xun’dür. Modernleşme sürecini felaketin kaynağı olarak gören bir toplumda geleneksel düşüncenin kolaylıkla terk edilemediğini, yenilikten korkulduğunu anlatan öykülerini halkın daha rahat anlayabileceği basit bir dil kullanarak kaleme almıştır.

2. Lu Xun ve Edebiyata Yönelişi

Lu Xun, 25 Eylül 1881 tarihinde Zhejiang ilinin Shaoxing kasabasında doğmuştur. (Yao, 2010/2016: 208) “Lu Xun Öykülerinin Derlemesi” (2015) adlı eserin önsözünden babasının hasta olduğu, dört yılı aşkın bir süre zarfında hemen hemen her gün ilaç almak için eczaneye gittiği öğrenilmektedir. İlaçlar fayda etmemiş ve babası hayatını kaybetmiştir. Bundan sonra Lu Xun 1898 yılında Nanjing’de bulunan Jiangnan Deniz Okulu’na gitmiştir. Tarih, matematik, coğrafya, resim ve beden gibi birçok ders almış, ayrıca felsefe ve sosyoloji ile de yakından ilgilenmiştir. Bunun yanında sağlık, kimya alanlarında da kitaplar okumuş ve yaptığı araştırmalar ve kıyaslamalar sonucu Çinli doktorların hastalarını ilaçlarla kandırdığını anlamıştır. Tüm bunlar Lu Xun’ü tıp eğitimi almaya sevk etmiştir. 1902’de mezun olduktan sonra Qing Hükümeti tarafından Japonya’ya gönderilmiş ve 1904-1906 yılları arasında tıp eğitimi almıştır. Bu yıllarda Çin’de Qing hükümetine karşı muhalif hareketler hız kazanmakta ve birçok yerde ayaklanma patlak vermektedir. Lu Xun de yaşamı boyunca geleneksel kültürün ülkenin gelişmemesindeki en

önemli engel olduğu fikrinde olmuştur. Japonya'da iken de bu durumu değiştirmek için neler yapılabileceği üzerine birkaç arkadaşı⁴ ile sık sık tartışmışlardır.

Önsöz şöyle devam etmektedir: "Ne güzel hayaller kuruyordum, mezun olduktan sonra ülkeme dönecek, babam gibi tedaviye muhtaç hastalara yardım edecektim, savaş zamanında da askeri doktor olacak ve reform inancını yaşatacaktım." Bundan sonra Lu Xun Japonya'da dersten arta kalan zamanlarda slaytlar izlediklerinden bahsetmektedir. O dönemde tam da Rus-Japon Savaşı yaşanmakta ve savaşla ilgili slaytlar da gösterilmektedir. İşte bu slaytlardan birinde birden Çinliler görünür. Bir Çinli elleri bağlı bir şekilde ortadadır, diğer Çinliler ise etrafında durmaktadır. Ruslar için casusluk yaptığı anlaşılan bu adam, Japonlar tarafından diğer Çinlilere gözdağı vermek için idam edilmek üzeredir. İşte bu görüntüden sonra Lu Xun kendi tabiriyle "cahil ve zayıf" olan Çin halkının bedenlerinin değil, ruhlarının tedavi edilmesi gerektiğine inanmış ve tıp öğreniminden vazgeçerek edebiyata yönelmiştir. 1906 yılında edebiyat çalışmalarına başlayan Lu Xun'un ve arkadaşlarının ilk planı "Yeni Hayat (新生)" adlı bir dergi çıkarmak olmuştur. Ancak yaşanan talihsizliklerle arkadaşlar tek tek kendi yollarına gidince bu planı gerçekleştirememişlerdir. Daha sonra yazar, uzun bir süre yalnızlık çektiğini belirtir ve bir gün ziyaretine gelen, Yeni Gençlik dergisini çıkaranlardan biri olan eski arkadaşı Jin Xinyi (金心异)⁵ ile aralarında geçen sohbeti aktarır:

Lu Xun: "Demir bir oda düşün, penceresi olmayan ve yıkılması çok zor, içinde çok sayıda derin uykuda olan insan var. Çok geçmeden boğulup ölecekler, uykudan ölüme geçerken de ölümün acısını hissetmeyecekler. Şimdi bağırarak uykusu hafif olan birkaç kişiyi uyandırırsan, bu onlara kaçınılmaz ölümün acısını yaşatmaktan başka bir şey vermez. Bu, sence gerçekten onların iyiliğini istemek midir?"

Jin Xinyi: "Madem birkaç kişi uyandı, o zaman sen bu demir odayı/evi yıkma umudunun olmadığını söyleyemezsin."

Lu Xun bu sözleri doğru bulur ve içinde hâlâ umut olduğundan dergiye yazacağına söz verir ve "Bir Delinin Günlüğü (狂人日记)" adını taşıyan ilk hikâyesini yazar. Bundan sonra da kısa süre içinde birçok öyküyü kaleme alır. Önsözün sonlarında şu ifade bulunmaktadır; "zaman zaman imdat çılgılığı atmak geliyordu içimden." Son cümlede ise öykülerini derlediğini ve üstte belirtilen nedenlerle "Çılgılık (呐喊)" adı altında topladığını belirtmiştir. (Xu, 2015: 3-7)

Lu Xun'un üç adet öykü derlemesi bulunmaktadır.⁶ Çılgılık, bunların ilkidir. 1918-1922 yılları arasında yazılmış on dört adet öyküyü içermektedir. Çalışmada incelenen İlaç adlı öykü de Çılgılık derlemesinin üçüncü öyküsüdür.⁷ Lu Xun bu öyküleriyle, uyuyan Çinlileri kendi çılgılığıyla uyandırmayı, Çin halkının duyarsız ruh halini değiştirmeyi ve birlikte güzel bir toplum yaratmayı umut etmiştir.

⁴ Xu Shoushang (许寿裳), Yuan Wensou (袁文蕪), Zhou Zuoren (周作人). Daha sonra Yuan Wensou İngiltere'ye giderek aralarından ayrılmıştır.

⁵ 金心异: "4 Mayıs" döneminde Yeni Kültür Hareketi'ne katılan edebiyatçı, aynı zamanda "Yeni Gençlik Dergisi" yazarlarından biridir.

⁶ 呐喊Nàhǎn, 彷徨Fānghuáng, 故事新篇, Gùshi Xīnpīān.

⁷ Çalışmada öykünün Çincesi için kullanılan kaynak; Lu Xun Öyküleri Derlemesi (鲁迅小说全集) "Çılgılık (呐喊)" bölümü üçüncü öykü (s. 25-33).

3. “İlaç” Adlı Eser Hakkında

Nisan 1919’da yazılmış, mayıs ayında Yeni Gençlik Dergisi⁸’nin 6. Sayısında yayımlanmıştır (Xu, 2015). Esere baktığımızda anlatının, karakterlerin, mekânın karmaşık olmadığını görebiliriz. Olaylar zinciri, belirsizlikten netliğe doğru yavaş yavaş ilerlemekte ve dolayısıyla okuyucuda merak uyandırmaktadır. Çin edebiyatçısı Liang (2007: 113), bu anlatım tarzını bambunun katman katman soyulmasına benzetmektedir. Bunun yanı sıra öykünün adının “İlaç” olmasına rağmen, öyküde bu sözcüğün hiç kullanılmamış olması da dikkat çekicidir.

Öyküyü farklı bakış açılarıyla ele alan çok sayıda makale bulunmaktadır. Shen (2016: 175), öyküyle ilgili 1980 yılından sonra altmış üç adet makale yazıldığını belirtmiştir. Buna göre; halkın cehaletini eleştiren, kahraman karakterleri inceleyen, reform yanlıları ile halk arasındaki ayrılığı öne çıkaran, karakterlerin analizini yaparak kaderleri üzerinden ele alan ve Lu Xun’ün de çocukluğunda babası için ilaç alması ile karşılaştıran çok sayıda makale olduğunu öne sürmektedir.

Eserin içeriği hakkında kısaca bilgi vermek faydalı olacaktır. İlk bölümde, İhtiyar Lao Shuan’ın evinden çıkışı, yürüdüğü yollar, yolda karşılaştığı her şey güzel tasvirlerle ve sade bir dille anlatılmıştır. Birinci bölümün sonlarında yavaş yavaş anlaşılın, ikinci bölümde net olarak ortaya çıkan konu şöyledir: Lao Shuan’ın oğlu tüberküloz olmuştur, bu hastalık o dönem için tedavisi olmayan ölümcül bir hastalıktır ve insanlar bu hastalığın insan kanına batırılarak yenen buharda pişirilmiş ekmeğe (mantou) ile tedavi edilebileceğine dair batıl bir inanca sahiptir. Bu nedenle Lao Shuan büyük miktarda para harcayarak bu kana batırılmış ekmeği alır. Çayevine gelip oğluna yedirir. İkinci ve üçüncü bölüm, çayhanede geçen konuşmalardan oluşur ve konu daha da aydınlanır. Ekmeğin batırıldığı kanın infaz edilen bir devrimcinin kanı olduğu bu konuşmalarla ortaya çıkmaktadır. Bölümün sonunda, ne yazık ki İhtiyar Shuan ve karısının çabaları sonuç vermez ve Küçük Shuan ölür. Dördüncü bölümde ölümlere saygı günü olan 5 Nisan’da, Xia ailesinden olan, infaz edilen devrimcinin annesi ile Shuan’ın annesi mezarlıkta karşılaşırlar. İki anne Xia ailesinin oğlunun mezarında çiçekler olduğunu görerek şaşırırlar ve öykü karganın havalanmasıyla son bulur.

4. Eser İncelemesi

4.1. İlk Bölüm Analizi

Eserin tamamı okunup yorumlandığında İhtiyar Shuan’ın bizzat geleneksel, feodal Çin toplumunun temsilcisi olduğu görülmektedir. Bu noktadan hareketle dönemin tarihsel arka planı da göz önünde bulundurularak eser incelemesi yapılacaktır. Öykünün ilk paragrafı şöyledir:

Sonbaharda bir şafak vaktiydi, ay batmış, güneş henüz doğmamıştı. Hafif maviye çalan siyahlıktaydı gökyüzü, gece gezenler dışında her şey uykudaydı. İhtiyar Hua Shuan aniden doğrulup oturdu, bir kibrit çakıp gaz lambasını yaktı, çayevinin iki odası da berrak bir ışıkla aydınlandı. (Xu, 2015: 25)

Burada Lu Xun belki de ülkenin içinde bulunduğu durumu tasvir etmektedir. Şafak vakti, ay batmış, güneş henüz doğmamış, ülke karanlıkta fakat yazar umutlu olmalı ki aydınlığa doğru gideceğine işaret etmiştir. “Her şey uykudaydı” diyerek halkın hâlâ olan bitenin bilincinde olmadığını vurgulamaktadır. Ancak Çin toplumunun temsilcisi olarak gördüğümüz İhtiyar Shuan

⁸ 新青年: Bu dergi Yeni Kültür Hareketi’nin tüm renklerini yansıtan bir yayın organı haline gelmişti. Derginin baş editörü Chen Du Xiu (陈独秀) ’dur.

o karanlıkta yatağında doğrulamakta ve bir karar vermesi, harekete geçmesi gerektiğinin farkına varmaktadır. Bir kibrit çakıp gaz lambasını yakarak harekete geçmekte, kendine bir ışık vermektedir.

"Küçük Shuan'ın babası, şimdi mi gidiyorsun?" bu yaşlı bir kadın sesiydi. İçerideki küçük odadan da öksürük sesi geliyordu.

"Evet" dedi İhtiyar Shuan, bir yandan odadan gelen sesi dinliyor, bir yandan kıyafetinin düğmelerini ilikliyordu, elini uzatarak "hadi ver bana" dedi.

Hua anne yastığının altından bir torba gümüş sikke⁹ çıkarıp İhtiyar Shuan'a verdi, Shuan aldı, keseyi salladı, cebine koydu ve iki defa vurarak yokladı, kandili üfleyerek söndürdü, feneri yaktı, içerideki odaya doğru yürüdü. (Xu, 2015: 25)

Yastığının altından çıkardığı kese ailenin yıllardır biriktirdiği paradır. Shuan'ın bu parayı alıp nereye gittiği, ne alacağı, içeriden gelen öksürük sesinin kime ait olduğu, hastalığının ne olduğu hâlen net değildir. Sonraki satırlarda öksüren kişinin oğlu olduğu anlaşılmaktadır.

Odadan hışırtı sesi geliyordu, ardından öksürük sesi duyuldu. Shuan öksürüğün dinmesini bekledi ve kısık bir sesle: "Küçük Shuan, sen kalkma, dükkânı merak etme, annen halleder." dedi. (Xu, 2015: 25)

Çin toplumunun temsilcisi olduğu düşünülen İhtiyar Shuan'ın hasta oğlu belki de bu dönemdeki zorluklar içinde kıvranan Çin halkını temsil etmektedir. Küçük Shuan, İhtiyar Shuan'ın tek oğlu ve geleceğidir. Shuan geleceğini kurtarma çabasıdadır. Bunun için elinde avucunda ne varsa feda etmeye hazırdır.

İhtiyar Shuan evden çıktı, her yer karanlıktı. Hava evden çok daha soğuktu; fakat sanki birdenbire gençleşmişti, insanlara hayat verecek olağanüstü bir güce sahipti, kocaman adımlarla ilerliyordu. Ayrıca yürüdükçe yol daha da belirginleşiyor, hava da aydınlanıyordu. İhtiyar Shuan yolda dikkatle yürürken aniden irkildi, ileride T şeklinde bir yol gördü ve geriye doğru birkaç adım attı... (Xu, 2015: 25-26)

Geleceğini yani oğlunu kurtarmak için yola çıkan ihtiyar kendini dinçleşmiş hissetmekte ve geleceğinin tekrar ayağa kalkacağı umuduyla yaşamaktadır. Amacına yaklaştıkça etraf aydınlanmaktadır. Tam o sırada T şeklinde yolu gören ve geri adım atan Shuan nereye gideceğini bilemez haldedir.

"Hey İhtiyar, oldukça mutlu görünüyorsun". İhtiyar Shuan irkildi, gözlerini açıp baktığında önünden birkaç kişinin geçtiğini gördü. İçlerinden biri kafasını çevirip kendisine baktı, uzun süre aç kalmış birinin yiyecek görmesi gibi, vahşileşen bir ışık vardı gözlerinde... Etrafta birçok garip insan gördü, ikili üçlü gruplar hâlinde hayalet gibi oradan oraya dolaşan insanlar vardı, tekrar baktığında ise garip hiçbir şey görmedi. Çok geçmeden askerleri gördü... O ikişerli üçerli dolaşan kişiler birden toplanarak ileriye doğru yürüdüler, T şeklindeki yol ağzına gelip bir daire oluşturdular. (Xu, 2015: 26)

Etrafında garip ve korkunç insanlar gören ve homurdanmaları duyan ihtiyar önce korkmakta fakat daha sonra garipsenecek bir durum olmadığını fark etmekte, her şeyi olağanmış gibi hissetmeye başlamaktadır. Aslında Çin bir hareket halinde ve değişim sürecindedir. Halk bunu önce tuhaf karşılarsa da daha sonra bir umursamazlığa bürünmüştür. Gruplar halinde dolaşanlar ise Çin'in farklı kesimlerini temsil etmektedir. Ancak daha sonra askerlerin gelmesiyle herkesin birlikte

⁹ Metinde 洋钱 olarak geçer. Gümüş para anlamındadır. Bu para yabancı ülkelerden Çin'e girmiştir, bu nedenle yang 洋sözcüğü kullanılmıştır. Çin kendi parasını Qing Hanedanlığı'ndan sonra üretmeye başlamıştır, ancak bu eski kullanım halk arasında kullanılmaya devam etmiştir (Xu, 2015: 24).

hareket etmesi, o grupların insan seline karışıp daire oluşturması devletin birleştirici gücüyle ilgilidir.

İhtiyar Shuan da o tarafa baktı, fakat sadece bir yığın insan sırtı görebildi. Boyunları çok uzundu, sanki görünmez bir el birçok ördeği boyunlarından tutup yukarı çekiyormuş gibi görünüyordu. Bir süre sessizlik hâkim oldu, sanki azıcık bir ses sarsıntıya sebep olacaktı gibiydi. Sonra bir uğultu oldu ve herkes geriye, İhtiyar Shuan'ın olduğu yere doğru dalgalandı, az kalsın ihtiyarı devireceklerdi. (Xu, 2015: 26)

Buraya kadar o kalabalığın neden toplandığı, boyunlarını uzatıp neye baktıkları sonradan çıkan o sesin ne olduğu hâlen net değildir. Öykü bundan sonra açıklığa kavuşacaktır.

"Hey, parayı ver, ben de sana malı vereyim". Siyahlar içinde bir adamdı bu, ihtiyar Shuan'ın önünde dikiliyordu, gözleri iki hançer gibi parlıyordu, İhtiyar Shuan bu bakışların vücudunu ikiye böldüğünü hissediyordu. Kocaman elini ona uzatırken, diğer elinde de taze kana bulanmış ekmeği tutuyordu, kırmızı damlalar (kan) yere akıyordu.

İhtiyar Shuan hemen parayı çıkardı, titreyerek adama verdi, fakat ekmeği almaya cesaret edemedi. Adam huysuzlandı, "Neden korkuyorsun, almayacak mısın?" diye bağırdı. Shuan hâlâ kararsızdı. Siyahlı adam feneri çekip aldı, fenerin kâğıdını yırtıp ekmeği sardı ve İhtiyar Shuan'ın eline sıkıştırdı. Parayı alıp yokladı, "yaşlı herif" diye homurdanarak arkasını dönüp gitti.

Birinin ona "Bu, kimi iyileştirmek için?" diye sorduğunu duyar gibi oldu, fakat hiç cevap vermedi; dikkati sadece paketteydi, tam on kuşağın tek varisini elinde tutuyordu âdeta, başka hiçbir şey önemli değildi. Şimdi paketin içindeki yeni hayatı evine ulaştırmak istiyordu, çok mutluydu. (Xu, 2015: 26-27)

İhtiyar Shuan gümüş sikkeleri insan kanına bulanmış ekmeği almak için harcamıştır. Taze kandan bahsedildiği için insanların infaz anını görmek için toplanmış olabileceği, yani ekmeğin bulandığı kanın orada öldürülen kişinin kanının olabileceği anlaşılmaktadır. Öykünün başlığından başka bir yerde kullanılmayan ilaç, kana bulanmış ekmektir. İhtiyar Shuan bununla birini iyileştirecektir. "On kuşağın tek varisini elinde tutuyor gibiydi" cümlesinden kimi iyileştirmek için bu ilacı aldığı yavaş yavaş ortaya çıkmaktadır. O dönemde halk arasında gelenekten gelen, tüberküloz hastalığının ilacının insan kanına bulanmış ekmek olduğuna dair bir inanç mevcuttur. Kısacası Shuan, geleceğini yaşatmak için gereken ilacın gelenekte yattığını düşünmektedir. Çin halkını temsil eden İhtiyar Shuan için gelenek oldukça önemlidir. Geleceğini kurtarmak için gerekli olanı elinde tuttuğunu hissettiğinden, oldukça mutludur ve umutla evinin yolunu tutmuştur.

4.2. İkinci Bölüm Analizi

Öykünün ikinci bölümünde İhtiyar Shuan çayevine gelir.

... oğlu Shuan iç taraftaki masada yemek yiyordu, alnından aşağı boncuk boncuk ter akıyordu, ceketi sırtına yapışmış, kürek kemikleri ise dışarı fırlayacak gibi V şeklini almıştı.

... "Küçük Shuan, içeri gel!" Hua anne Shuan'ı içeriye çağırdı, ortaya bir tabure koydu, Shuan oturdu, annesi ona bir tabakta simsiyah yuvarlak bir şey getirdi ve hafifçe "ye bunu, hastalığın düzelecek" dedi...(Xu, 2015: 27)

İkinci bölümde artık hastanın kim olduğu belli olmuştur. Shuan ailesinin tek oğlu hastadır ve hastanın durumu, ne kadar zayıf olduğu, sürekli ter döktüğü ve öksürdüğü yapılan tasvirlerle net

olarak anlaşılmaktadır. Annenin getirdiği siyah şeyin kana bulanmış ekmeğe olduğu ve ailenin bu ilaçla hastalığın tedavi edileceği inancı öyküde verilmiştir.

4.3. Üçüncü Bölüm Analizi

Öykü üçüncü bölümde çayevine gelenler ve aralarındaki konuşmalarla devam eder.

...birden içeri kaba suratlı bir adam girdi, düğmeleri çözülmüş siyah bir gömlek giymişti, belinde ise düzensizce sarmalanmış koyu renk, enli bir kemer vardı. Girer girmez bağırarak İhtiyar Shuan'a seslendi: "Yedi mi, iyileşti mi? Şansın varmış şansın! Eğer benim haberim olmasaydı..." Shuan'ın bir elinde çaydanlık vardı, diğer eli de bacaklarının hizasında duruyordu, gülümseyerek dinliyordu adamı, oradaki herkes de aynı şekilde saygıyla dinliyordu... (Xu, 2015: 28-29)

Kaba adam sadece bağıırıyordu: "İyileşecek, diğerlerine benzemez bu ilaç, bir düşün, sıcak sıcak alıp geldin ve sıcak sıcak yedi." "Gerçekten de öyle, Kang amca ilgilenmeseydi, biz nasıl hallederdik..." diyerek minnettarlıkla teşekkür etti Hua anne.

"İyileşecek, oğlunuz iyileşecek, sıcakken yedi. Böyle insan kanına bulanmış ekmeğe bütün veremlileri iyileştirir."

"Veremli" sözünü duyunca Hua annenin yüzünün rengi attı, mutsuz olmuş gibiydi; fakat hemen yine gülümsemeye zorladı kendini ve canının sıkıldığını belli etmemeye çalışarak oradan uzaklaştı. Fakat Kang Amca hiçbir şeyin farkında değildi, hâlâ bağıırarak konuşuyordu, bağıırmasından içerde uyuyan Küçük Shuan öksürerek uyandı.

Kır sakallı adam konuşmalara katılırken, Kang Amcanın yanına geldi, fısıldayarak: "Kang Amca, bugünkü mahkûmun (idam edilen) Xia ailesinden olduğunu duydum. Kimin çocuğuymuş? Ne olmuş?"

"Kimin mi? Xia Si ninenin oğlu yok mu? İşte o velet!" Kang Amca herkesin dikkatle dinlediğini görünce keyiflendi, yüzündeki kabalık daha da netleşiyor, anlattıkça sesini yükseltiyordu. "O rezil, yaşamak istemiyordu. Ama benim bu sefer hiç kazancım olmadı, elbiselerini bile kırmızı gözlü gardiyan A Yi aldı. Bu işte ilk olarak Shuan amca şanslıydı, ikincisi ise yaşlı Xia San, tam 25 tane pırıl pırıl gümüş sikkeli cebe indirdi, hem de hiçbir şey harcamadan."

Küçük Shuan yavaşça küçük odadan çıktı, iki eli de göğsünde, sürekli öksürüyordu...

..."Xia San da gerçekten akıllıymış, eğer yetkililere bildirmeseydi, tüm ailesini keserlerdi. Şimdi ne oldu? Gümüşleri aldı! İdam edilen de beş para etmezdi. Hapiste gardiyanı bile isyana kıskırttı." ... "Hatta kırmızı gözlü A Yi onunla konuşmaya gitmiş. O demiş ki "Qing İmparatorluğu hepimizindir¹⁰" bir düşünün, söylenecek laf mı bu?" (Xu, 2015: 28-29)

Bu bölümde, Kang amcanın İhtiyar Shuan'a kana batırılmış ekmeği almasında yardımcı olduğu anlaşılmaktadır. Anne ve babanın verem olan oğullarını iyileştirmeye çalıştıkları, umutları ve Kang amcaya olan minnettarlıkları net olarak verilmiştir. Kang Amca ise Küçük Shuan'ın mutlaka iyileşeceğini defalarca söyleyerek övünmesi ile dikkat çekmektedir. Daha sonra infaz edilen

¹⁰ Mançurya boyunduruğunu yıkmaya çağıran Çin devrimcileri "Büyük Qing İmparatorluğu hepimizindir" diyerek Çin ülkesi Çinlilerindir mesajını vermek istiyorlardı.

kişinin Xia ailesinden devrimci bir genç olduğu ve bu devrimciyi kendi ailesinden birinin ele verdiği anlaşılmaktadır. Çayevindeki herkes devrimciyi aşağılamakta ve mevcut sisteme karşı olanların cezalandırılması gerektiğini savunmaktadır. Özet olarak; İhtiyar Shuan, ailesi, çayevindekiler, üçüncü bölümdeki tüm karakterler Çin halkının geleneklere bağlı, yeniliğe kapalı, yenilik yapmak isteyenlerin yaşamaması gerektiğini düşünen muhafazakâr kesimini temsil etmektedir.

4.4. Dördüncü Bölüm Analizi

Öykünün dördüncü bölümünde mezarlıkta yaşananlar anlatılmıştır.

Batı kapısının dışına kadar uzanan şehir surlarının dibinde kamu arazileri vardı. Ortasından, gelip geçenlerin oluşturduğu eğri büğrü dar bir yol geçiyordu. Yolun sol tarafına idam edilen ya da hapisnede ölen mahkûmlar gömülüydü, sağ tarafında ise fakir insanların mezarları vardı...

Bu yıl Qingming Günü¹¹’nde hava oldukça soğuktu. Hua anne yolun sağ tarafındaki yeni bir mezarın önündeydi, dört tabak yemek ve bir kâse pilavı sıralıyor ve ağlıyordu. Kâğıt para yakıyor¹² ve sanki bir şey bekler gibi yerde boş boş oturuyordu, fakat kendisi de neyi beklediğini bilmiyordu. O sırada bir esinti, geçen yıla göre hayli beyazlamış olan kısa saçlarını havalandırdı. (Xu, 2015: 30-31)

Bu paragraflardan suçluların ve fakir insanların farklı yerlere gömüldüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca her yıl 5 Nisan’da ölüleri anmak için mezarlıklara gitmeleri ve yanlarında yemek, para gibi şeyler götürüp ölümlere sunarak onları gittikleri yerde kullanabilecekleri düşüncesine sahip oldukları görülmektedir.

Patikadan bir kadın daha geldi, onun da saçlarının yarısı beyazlamıştı, üzerinde pejmürde bir elbise, elinde yuvarlak kırmızı bir sepet vardı, üç adımda bir duraksayarak yürüyordu. Birden Hua annenin yerde oturarak ona baktığını gördü, ne yapacağını bilemedi, solgun yüzünde mahcubiyet rengi belirdi, fakat sonunda kendini zorlayıp sol taraftaki mezarın önüne yürüdü ve sepeti bıraktı.

O mezar ve Küçük Shuan’ın mezarı aynı hizadaydı, sadece aralarından küçük bir yol geçiyordu. Hua anne onun dört tabak yemek ve bir kâse pilavı sıralayışını, ayakta ağlayışını ve kâğıtları yakışını izliyordu, içinden “mezardaki de onun oğlu olmalı” diye geçirdi. Yaşlı kadın biraz etrafına bakındı, birden eli ayağı titredi, sendeleyerek birkaç adım geri gitti, gözleri ise boş boş bakıyordu.

Hua anne onu böyle görünce bu üzüntüyle delireceğinden korktu, dayanamayıp kalktı ve yolun karşısına geçti, kısık sesle “Nineciğim üzmeyin kendinizi, haydi dönelim.” dedi. Kadın evet anlamında başını salladı, fakat hâlâ gözlerini bir noktaya dikmiş bakıyordu, “bak, bak bu ne?” dedi kısık bir sesle.

Hua anne onun gösterdiği yere, öndeki mezara baktı, mezarın üzerindeki çimler henüz yolunmamış, toprak düzenlenmemişti, kötü görünüyordu, fakat tekrar dikkatlice baktığında şaşırıldı, gerçekten daire şeklinde mezarın etrafını çevreleyen kırmızı beyaz çiçekler vardı.

Yaşlılıktan ikisinin de gözleri iyi görmüyordu, fakat bu kırmızı beyaz çiçekleri net bir şekilde görebilmişlerdi. Çiçekler çok değildi, güçlü ve sağlam da durmuyorlardı, ancak düzenli bir şekilde yerleştirilmişlerdi. Hua anne hemen oğlunun mezarına ve diğer mezarlara göz gezdirdi, sadece soğuk havalarda açabilen tek tük beyaz çiçek

¹¹ 5 Nisan tarihine denk gelen bu günde insanlar yakınlarının mezarlarını ziyaret ederler.

¹² Gittikleri yerde kullanılsınlar diye ölümlere yemek, pilav sunulup, kâğıt para yakılması geleneği mevcuttur.

vardı, birden içinde tuhaf bir boşluk hissetti fakat bunun üzerine düşünmek istemedi. Diğer yaşlı kadın birkaç adım ileri yürüdü, tekrar dikkatlice baktı, kendi kendine "Bunların kökü yok, kendisi açmış olamaz. Buraya kim gelir ki? Çocuklar da gelmez, akrabalardan da kimse gelmez zaten. Bu nasıl olur ki?" dedi. Böyle düşünürken yine birden gözlerinden yaşlar boşandı, yüksek sesle: "Yu oğlum, sana haksızlık ettiler, unutamıyorsun, üzüntün geçmiyor, bugün özellikle bana anlamam için bir şeyler mi gösteriyorsun?" Kadın dört yana baktı, sadece siyah bir karga gördü, yapraksız bir ağaçta duruyordu. "Anladım. Yu, onlar sana yazık ettiler, ilerde cezalarını çekecekler, Tanrı biliyor, sen huzur içinde uyu. Eğer söylediklerimi duyuyorsan, şu kargayı mezarına çağır, işaret ver bana."

İki kadın da kuru otların arasında dikilmiş kargaya bakıyorlardı, karga ise dalların arasında heykel gibi kıpırdamadan duruyordu.

Hua anne, nedenini bilmiyordu ama sanki ağır bir yükten kurtulmuş gibi hissediyor ve artık dönmek istiyordu. Kadına "artık gitsek iyi olur" dedi.

Yaşlı kadın iç çekti, yılgın bir şekilde kapları topladı, kısa bir an yine oyalandı, sonra ağır adımlarla yürüdü. Kendi kendine "bu nasıl olur ki?" diyordu hâlâ.

Yirmi-otuz adım kadar uzaklaşmışlardı ki birden geriden gelen "gaak" sesiyle irkildiler, kafalarını çevirdiler, karganın kanatlarını açıp uçsuz bucaksız gökyüzüne doğru bir ok gibi uçup gittiğini gördüler. (Xu, 2015: 31-32)

Bu bölümde verem hastalığından ölen Küçük Shuan için mezara gelen Hua anne ile devrimci Xia Yu'nün mezarına gelen yaşlı kadın mezarlıkta karşılaşmaktadır. Yu'nün mezarında ilginç bir şekilde diğer mezarlarda olmayan kırmızı beyaz çiçekler açmıştır. Öykünün yazarı Lu Xun, bu çiçek tasviriyle devrim mücadelesinde hâlâ umutlu olduğunu belirtmek istemiştir. Yaşlı kadının konuşmaları oldukça önemlidir. "Sana haksızlık ettiler evladım, üzgünsün, eğer beni duyuyorsan işaret göster" gibi cümleler öyküye akıcılık katmakta ve okuyucuda merak uyandırmaktadır. Karganın kıpırdamayışından Yu'nün üzgün olmadığı, reform amacıyla yaptığı hareketlerden pişmanlık duymadığı sonucu çıkarılabilir.

Lu Xun bu öyküde reform çalışmalarının hâlâ sürmekte olduğunu, geliştiğini ve bu konuda umutlu olduğunu Xia Yu'nün mezarında kırmızı beyaz çiçeklerin açmış olmasıyla ve karga sembolü ile okuyucuya göstermek istemiştir.

Xi, karga sembolünün Çin'de yıllardır tartışıldığını belirtmiştir. Bazı edebiyatçıların sadece öyküde hüznü bir atmosfer yaratmak için yazdığını, bazılarının reformu işaret ettiğini, bazılarının ise karanlık güçleri tasvir ettiğini düşündüğünü ve bunun gibi yüzlerce fikir öne sürüldüğünü ortaya koymuştur. (1993: 51) Yapılan analiz ile öyküdeki karga sembolünün reformu temsil ettiği ortaya çıkmaktadır. O dönemde Lu Xun'un de belirttiği gibi halk uyumaktadır. Az sayıdaki devrimci ise çok fazla nüfusu olan Çin halkının odalarına girip uyandırmaya yetmemiş, insanlar devrime duyarsız kalmıştır. O dönemde insanlar reformu, uğursuz olarak bilinen kargaya benzetmişlerdir. Bu nedenle karganın eserde reforma işaret ettiği söylenebilir. Halk arasında, birçok kültürde olduğu gibi, karganın gaklaması bela, savaş gibi istenmeyen olayların habercisi olarak algılanmaktadır. Lu Xun de öyküsünde gak diye öten kargayı reform mücadelesinin yaklaştığının habercisi olarak kullanmıştır. Ayrıca karganın ok gibi gökyüzüne doğru uçuşu bu mücadelenin gökyüzü kadar geniş bir alana yayılmasının umulduğunu göstermektedir. İki yaşlı kadının karganın havalanmasına şaşırması, hâlâ uykuda olan Çin halkının belki de uyanıp, bu mücadele karşısında şaşırıp kalacağını anlatmak istemesindedir. Bu eserden reform yanlısı Lu Xun'un bu mücadeleden umutlu olduğu sonucunu çıkarmak mümkündür.

5. Sonuç

Edebiyatın gerçek yaşama ve aydınlanmaya odaklı olması gerektiği görüşünün savunulduğu yeni edebiyata örnek verilebilecek bu eserde Lu Xun, iki farklı ailenin hikâyesini kaleme almıştır. İlk feodal toplumu temsil eden Shuan ailesinin, batıl inanç ve cehalet yüzünden oğlunu kaybetmesi, diğeri ise devrimci Xia Yu'nün feodal güçler tarafından öldürülmesi üzerinedir. Xiao Shuan ayrıntılı bir şekilde tasvir edilirken Xia Yu hakkında çok az bilgi verilmiştir.

İlk bölümde çok sayıda kişinin kayıtsız bir şekilde devrimcinin infazını izlemeye gitmesi, hatta İhtiyar Shuan'ın onun kanına bulanmış ekmeği almak için orada bulunması öyküde dikkat çeken noktalardır.

Üçüncü bölümdeki tüm karakterler Çin halkının geleneklere bağlı, yeniliğe kapalı, yenilik yapmak isteyenlerin de yaşamaması gerektiğini düşünen muhafazakâr kesimini temsil etmektedir.

Lu Xun bu öyküde reform çalışmalarının hâlâ sürmekte olduğunu, geliştiğini ve bu konuda umutlu olduğunu dördüncü bölümde Xia Yu'nün mezarında kırmızı beyaz çiçeklerin açmış olmasıyla ve karga sembolü ile okuyucuya göstermek istemiştir. Reform yanlısı Lu Xun'un bu mücadeleden umutlu olduğu sonucunu çıkarmak mümkündür.

Öykünün ismi olan fakat öykü içinde hiç kullanılmayan ilaç sözcüğü üç farklı anlamda yorumlanabilir. Birincisi gerçek anlam olarak; o dönemde tüberküloz hastalığını iyileştirdiğine inanılan, insan kanına batırılmış buharda pişmiş ekmektir. İkincisi; Lu Xun tarafından duyarsız insanlara yazılan, ruhlarını kurtarmayı ve iyileştirmeyi amaçlayan mecaz anlamdaki ilaçtır. Üçüncüsü ise devrimcilere “bu ülkenin ilacı, kurtarıcısı sizsiniz” anlamında verdiği bir mesaj olarak yorumlanabilir.

Kaynakça

- Chiang Unal, G. (2017). 4 Mayıs hareketi ve Çin edebiyatında modernleşme: modern Çin edebiyatı öncüsü Zhu Ziqing ve unutulmaz eseri “beiyong”. *Folklor/Edebiyat*, 23(89), 41-58. DOI:10.22559/folkloredebiyat.2016.12
- Kırilen, G. (Ed.). (2016). *Çin dili içinde* (ss.1-4). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Liang, J. (2007). Lu Xun “yao”de yin han yishu. *Wenxue Jiaoyu*, 3, p.113.
- Liu, Z. (2016). *Zhongguo wenxue er*. Antalya: Likya Yayınları.
- Moran, B. (2001). *Edebiyat kuramları ve eleştirisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Shen, M. (2016). 80 niandai hou Lu Xun xiaoshuo “yao” de yanjiu shuping, *Zhishi Wenku*, 2, 175.
- Xi, X. (1993). Zhongti Lu Xun “yao” zhong de “wuya” wenti. *Bohai Xuekan*,1, 51-52.
- Xu, G. (2015). *Lu Xun xiaoshuo quanji*. Pekin: Renmin Wenxue Chubanshe.
- Yao, D. (2016). *Çin edebiyatı şarkılar kitabından günümüze köklü gelenek*. (S. Baykent, Çev.). İstanbul: Kaynak Yayınları. (Orijinal eserin yayın tarihi 2010).
- Yolaç, S. C. (2016). *Herkes için Çin tarihi: siyaset, kültür ve medeniyet*. Ankara: Olasılık Yayınları.